

Corupția la punct. Legătura dintre corupție și sărăcie pe înțelesul tuturor

Comentariu analitic

Autor: Adrian Lupușor

14 august, 2017

Scopul acestui comentariu este de a explica implicațiile corupției asupra bunăstării statului și cetățenilor săi, precum și a măsurilor necesare pentru eliminarea acestui flagel, în limbaj cât mai simplu și laconic pentru a fi pe înțelesul tuturor.

Ce este corupția

Ce reprezintă de fapt fenomenul corupției? Corupția este abuzul de atribuțiile profesionale în interes personal sau de grup. Aceasta poate avea loc atât în sectorul privat (ex: oferirea unui credit în condiții preferențiale contrar politicii prudențiale a instituției financiare), dar mai ales în cel public (ex: mita pentru obținerea unei autorizații, “aranjarea” tenderelor publice sau promovarea unor legi în interese obscure).

Cea mai periculoasă formă a corupției este “corupția mare”. Aceasta constă în delapidări/furturi majore din bugetul de stat, spălare de bani sau capturarea instituțiilor statului de interese obscure. De exemplu, fraudele bancare descoperite în 2014 și care s-au soldat cu decapitalizarea sectorului bancar cu circa 12% din PIB, deprecierea monedei naționale și creșterea îndatorării statului cu circa 14 miliarde lei, a avut la bază toate elementele necesare corupției mari din sectorul bancar și cel public.

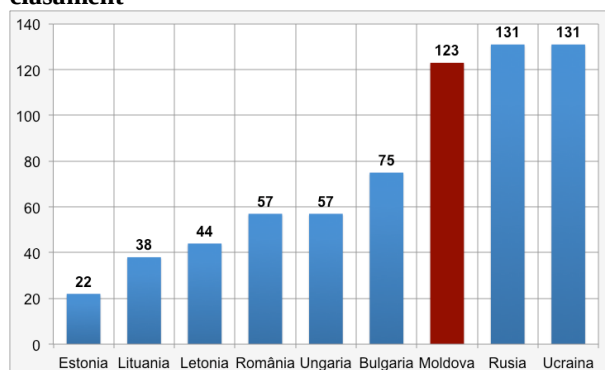
Care este situația în Moldova

Deși, corupția este unul din cele mai discutate subiecte în Republica Moldova, în societate lipsește o înțelegere clară a riscurilor acestui fenomen. Problema corupției a fost mereu laitmotivul platformelor electorale a partidelor politice, programelor de guvernare și a strategiilor de țară a partenerilor de dezvoltare a Moldovei existând un consens larg că aceasta este o problemă fundamentală de dezvoltare a țării. Însă, în mod paradoxal, sondajele de opinie în rândul populației nu confirmă acest lucru. Conform ultimei ediții a Barometrului de Opinie Publică (aprilie 2017), în topul îngrijorărilor oamenilor a fost sărăcia (40,3% din respondenți au afirmat că sunt îngrijorați în primul rând anume de sărăcie), fiind urmată de prețuri (17,3%), șomaj (11,1%), viitorul copiilor (9,9%) și, abia pe locul cinci, corupția (8,6%). Există cel puțin două explicații pentru această discrepanță paradoxală. Prima este că oamenii sunt preocupați în primul rând de problemele care îi afectează situația materială în cel mai palpabil mod și nu percep în mod clar că anume corupția sistemică este cauza acestora. În al doilea rând, în mod tradițional, în rândul societății persistă o anumită toleranță față de fenomenul corupției (de exemplu, conform unui sondaj reprezentativ efectuat la comanda Expert-Grup în 2014, Moldova are una

din cele mai scăzute moralități fiscale din regiune¹). În ambele cazuri, constatăm lipsa unei înțelegeri clare în rândul populației privind pericolul și gravitatea problemei corupției.

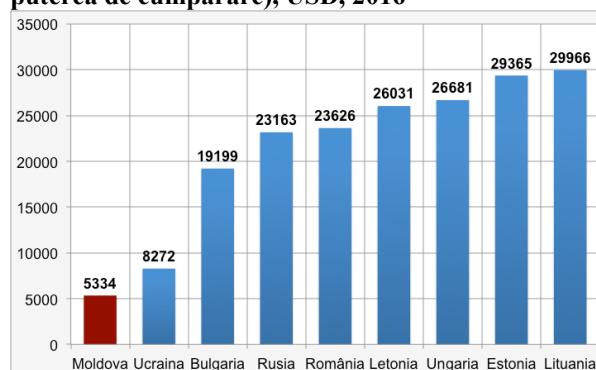
Moldova este una din cele mai corupte și, în același timp, sărace țări din regiune. Moldova a ocupat locul 123 din 176 țări analizate la capitolul Indicelui percepției corupției 2016, elaborat de Transparency International. Astfel, țara a acumulat doar 30 de puncte, situându-se în același grup de țări cu Sierra Leone, Paraguai, Mexico, Laos, Honduras, Djibuti și Azerbaidjan. Mai mult decât atât, pe parcursul ultimilor ani, țara a regresat constant la acest capitol: locul 105 în 2010, locul 112 în 2011, locul 94 în 2012, 102 în 2013, locul 103 în 2013 și 2014. Figurile 1 și 2 relevă că în timp ce Moldova deține printre cele mai scăzute poziții internaționale la capitolul corupției, aceasta are și cel mai scăzut PIB per capita din regiune.

Figura 1. Indicele percepției corupției 2016, poziția în clasament

Sursa: Transparency International

Figura 2. Produsul Intern Brut per capita (ajustat la puterea de cumpărare), USD, 2016

Sursa: Banca Mondială

Corupția slăbește economia și generează sărăcie. Legătura cauzală dintre corupție și nivelul de dezvoltare economică a țării și, respectiv, sărăcie, este evident. Astfel, un raport² FMI din 2016 punctează că există un consens la nivel internațional despre implicațiile negative ale corupției asupra creșterii economice. Concluzia respectivă este susținută și de alte organizații internaționale reputabile, printre care Banca Mondială³ și OCDE⁴. Într-adevăr, cele mai corupte țări sunt, de regulă, și cele mai sărace, fapt confirmat de corelarea pozitivă dintre Indicele Percepției Corupției și Produsul Intern Brut (PIB) per capita pentru 2016: țările care au un indice mai înalt (mai puțină corupție), o duc mai bine din punct de vedere economic. În baza Figurii 3 putem afirma că un punct suplimentar la indicele percepției corupției sporește PIB-ul per capita, în medie, cu 800-820 USD. Spre exemplu, dacă Moldova ar avansa la nivelul indicelui României, PIB-ul per capita ar putea crește de peste 3,5 ori.⁵

Figura 3. Legătura dintre corupție și dezvoltarea economică în 2016

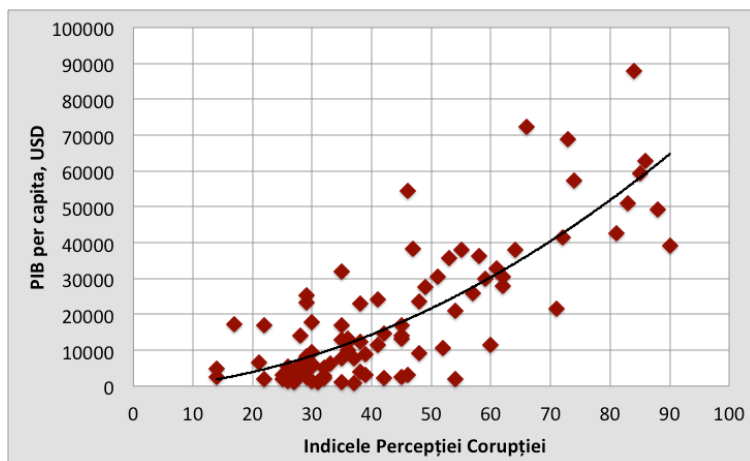
¹ "Discrepanța fiscală – o realitate invizibilă", Expert-Grup, 2014

² "Corruption: Costs and Mitigation Strategies", SDN/16/05, FMI Staff Discussion Note, 2016

³ Angajamentul din 2017 al Băncii Mondiale privind combaterea corupției

⁴ Convenția OCDE privind combaterea corupției din 1997

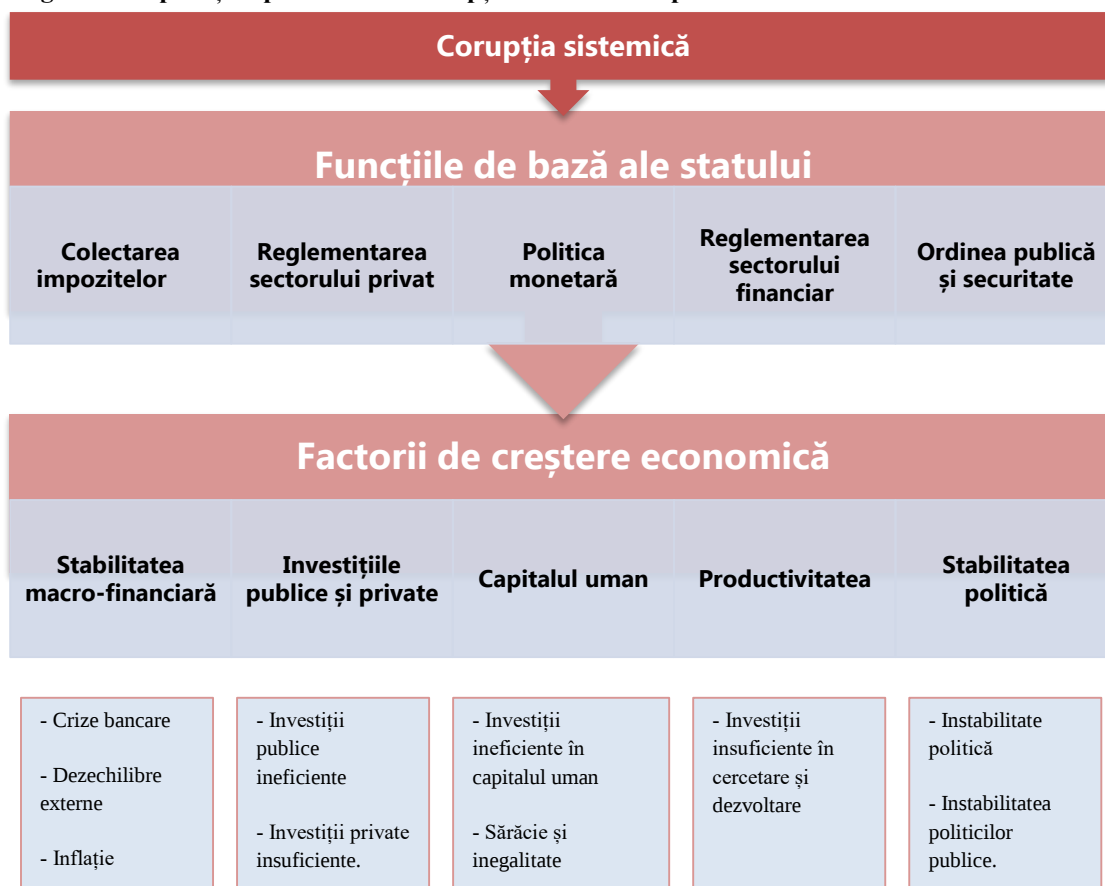
⁵ Evident, PIB-ul este influențat de o multitudine de alți factori, care nu au fost incluși în model. Autorul a simplificat la maxim modelul pentru a ilustra cât mai clar posibil beneficiile economice ale luptei contra corupției.

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Băncii Mondiale

Corupția subminează funcțiile de bază ale statului și inhibă factorii de creștere economică. În particular, aceasta subminează capacitatea de a colecta impozite, fapt ce duce la dezechilibre bugetare și deficit de investiții publice; subminează reglementarea sectorului privat cu efecte adverse asupra investițiilor private și productivitate; subminează politica monetară cu efecte asupra inflației; subminează reglementarea financiară, ducând la crize bancare și restricționând accesul la capital; subminează stabilitatea politică și ordinea publică. Drept rezultat, este afectată stabilitatea macro-financiară, investițiile publice și private, calitatea capitalului uman, productivitatea, stabilitatea politică și a politicilor publice – condițiile-cheie pentru creșterea economică sustenabilă (Figura 4).

Figura 4. Implicațiile profunde ale corupției sistemice asupra dezvoltării statului

Sursa: În baza studiului "Corruption: Costs and Mitigation Strategies", SDN/16/05, FMI Staff Discussion Note, 2016

Studiu de caz ipotetic din domeniul achizițiilor publice care prezintă la modul practic repercusiunile corupției asupra bunăstării: Guvernul dispune de 1 milion de lei pentru a construi un drum important.

<u>Dacă există corupție</u> • Tenderul pentru contractarea companiei executante va fi <u>"aranjat"</u>: ○ Circa 20% din sumă va merge în buzunarul funcționarului care a aranjat tenderul; ○ Circa 30% va merge în buzunarul companiei sub formă de supra-profit. • Din suma inițială de 1 milion de lei rămâne doar <u>500 000</u> lei pentru drumul planificat. • <u>Rezultat imediat</u>: drum de calitate proastă și costuri mari pentru întreținere. • <u>Rezultat de durată</u>: ○ Țara ratează investitori (a se citi locuri de muncă decente și venituri) care preferă țări cu drumuri bune; ○ Țara ratează bani: costuri sporite de întreținere din contul banilor pentru construcția altor drumuri sau modernizarea spitalelor sau școlilor. <u>Rezultat final</u>: Sărăcie.	<u>Dacă nu există corupție</u> • Tenderul pentru contractarea companiei executante va fi <u>transparent și competitiv</u>: ○ Justiția funcțională și salariile decente nu permit funcționarilor să "aranjeze" tendere; ○ Profitul companiei va fi de circa 15% grație competiției. • Din suma inițială de 1 milion de lei rămân circa <u>850 000</u> lei pentru drumul planificat. • <u>Rezultat imediat</u>: drum de calitate înaltă și costuri mici pentru întreținere. • <u>Rezultat de durată</u>: ○ Țara beneficiază de mai mulți investitori (a se citi locuri de muncă decente și venituri) care preferă țări cu drumuri bune; ○ Țara dispune de mai multe resurse pentru drumuri noi, modernizarea spitalelor sau școlilor. <u>Rezultat final</u>: Bunăstare.
---	--

Fenomenul corupției este unul foarte complex, iar eliminarea acestuia necesită eforturi considerabile, atât din partea statului, cât și din partea populației. Autoritățile publice trebuie să se concentreze pe prevenire prin crearea unui mediu demotivant pentru corupție. În acest sens, este necesar de reformat sectorul public, deoarece combaterea corupției va avea succes atunci când instituțiile vor fi puternice, iar funcționarii publici suficient de bine remunerați. O altă măsură de prevenire este sporirea transparenței finanțării partidelor politice și a instituțiilor publice (oamenii trebuie să cunoască cu lux de amănunte cum partidele și instituțiile publice gestionează bugetele, patrimoniul și ce performanțe au). Nu în ultimul rând, corupția poate fi prevenită și prin optimizarea reglementărilor și a rolului statului în economie – factorii de bază care alimentează corupția. Pe final, un sistem funcțional de justiție este crucial pentru a depista și penaliza cazurile de corupție. În acest sens, instituțiile anticorupție (Procuratura, Centrul Național Anticorupție, Agenția Națională de Integritate) și sistemul judecătoresc trebuie să funcționeze în deplină independență și imunitate față de eventualele interferențe și presiuni din partea intereselor obscure. Aceste măsuri necesită a fi complementate de un comportament pro-activ din partea cetățenilor. În particular, populația trebuie să manifeste toleranță zero față de corupție, să se implice, în măsura posibilităților, în activități de monitorizare, inclusiv prin aderarea la organizații non-guvernamentale de profil, precum și să voteze politicieni integri.